

Teologiekroniek

C J A Vos
(UP)

Dit is die oogmerk van hierdie rubriek om stemme uit verskillende teologiese perspektiewe aan die woord te stel. In ons dag is dit bykans onmoontlik om die ganse teologie te oorsien. Daarvoor is teoloë veels te produktief (en soms te kreatief)! By monde van dié rubriek kan die leser in staat gestel word om op hoogte van die nuwe ontwikkelinge en grondverskuiwings van die verskillende teologiese terreine te bly.

Daar het pas 'n boek verskyn wat die empiriese navorsing op 'n uitnemende wyse verduidelik. Dié boek heet "Research at grass roots. A primer for the caring professions". Die monumentale werk staan onder die redakteurskap van A S de Vos met die medewerking van H Strydom, C B Fouché, M Poggenpoel, E en W Schurink. Ten opsigte van kwalitatiewe en kwantitatiewe navorsing bied hierdie boek 'n rykdom inligting en voorligting. Vir die praktiese teoloog wat met empiries-georiënteerde teologiese teorieë werk, is die boek van besondere waarde.

In hierdie eerste teologiekroniek word daar op die liturgie en die homiletiek gefokus. Daar heers tans 'n lewendige belangstelling in die liturgie. Die aandrang van die *praxis* lei ook tot teorievorming. Daar het die afgelope jare twee gedugte boeke op die gebied van die liturgie verskyn. In Nederland het daar in 1998 'n belangrike boek verskyn. Die boek heet "De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk". Dit staan onder eindredaksie van Niek Schuman en Paul Oskamp. Wat onmiddellik opval, is die noukeurigheid en vindingrykheid waarmee die teks verweef en versorg is. In hierdie opsig het die eindredakteurs uitnemende werk verrig. Die weg van die liturgie loop langs agt stasies. Die twee eindredakteurs open die weg deur na "Een net van wegen" te verwys. Op 'n helder wyse gee Paul Oskamp *reportages* onderweg. In twee uitstekende artikels bied Niek Schuman vertrekpunte en vertakkinge. Die twee artikels is so helder soos kristal. Daar word tans in die Gereformeerde kerke in Suid-Afrika 'n omdigting van al die psalms gemaak. Daarom het ek met groot belangstelling én vreugde Niek Schuman se uitstekende artikel oor "De Psalmen" gelees. 'n Omvattende studie om die psalms se liturgiese betekenis en funksie aan te dui, word deur dié artikel 'n noodsaaklike opgaaf. Ek sou soms 'n oomblik langer na bepaalde instrumente wou luister, maar in so 'n omvangryke werk waar die liturgiese orkes meesterlik speel, kan elke instrument nie op sy eentjie gespeel en gehoor word nie.

Daar is talle uitstaande artikels in die voortreflike boek. Op allerlei gevoelige maniere word aan die liturgiese snare geraak. Hierdie boek is soos skoonheid "a joy for ever".

In Duitsland het daar in 1995 onder die redakteurskap van Hans-Christoph Schmidt-Lauber en Karl-Heinrich Bieritz 'n lywige werk, "Handbuch der Liturgik. Liturgiewissenschaft in Theologie und Praxis" wat uitmunt in deeglikheid, verskyn. Die boek dra, net soos die vorige boek, 'n ekumeniese stempel. Liturje uit Rooms-Katolieke, Gereformeerde, Evangeliese en Anglikaanse tradisies het hieraan meegewerk. Die oorspronklike bedoeling was om die Protestantse basiswerk van Georg Rietschl, "Lehrbuch der Liturgik" wat in die jare 1900-1909 verskyn het, en later in 1951 deur Paul Graff bewerk is, te vervang. Maar in die lig van die geweldige ontwikkeling op die gebied van die liturgiewetenskap is daar vir meer as een outeur gekies en ook vir 'n ekumeniese aanpak. In 'n algemene inleiding bied Hans-Christoph Schmidt-Lauber 'n toeligtig oor die betekenis, geskiedenis en huidige stand van die liturgie. Die verdere verloop van die boek word in drie afdelings behandel. Daar word na die fundamente van die Christelike erediens in die eerste deel gekyk. Die grondslae van die erediens word indringend behandel. In die tweede deel kom die "Geschichte und Gestalt des Gottesdienstes" aan die bod. Hier kom onder andere die ontwikkelingsgeskiedenis van die Nagmaalsviering, die funksie van die instellingsverhaal en die Nagmaalsgebede aan die orde. Die derde deel is op die liturgiese praktyk gerig. Onder die titel, "Die Gestaltung des Gottesdienstes" word vyf groot temas wat handel oor liturgie in die sosiaal-kulturele en die konteks van die geloofsgemeenskap behandel. Daar word byvoorbeeld op sake soos die konkrete voorbereiding van die liturgie gefokus. In hierdie gedeelte is daar 'n goudmyn van praktiese riglyne. Hierdie boek is sy gewig in goud werd. Daar kan vir die jare wat kom, uit die waardevolle boek gemyn word. In Suid-Afrika het daar 'n kontekstuele liturgie onder die titel, "Hoe lieflik is u woning" (1997) uit die penne van C J A Vos en H J C Pieterse verskyn.

'n Boek wat die feesdag van die liturgie benadruk, is A C Barnard se "Sondag en Sondagviering", Deel 1 en 11 (1997). In die boeke lewer Barnard 'n betekenisvolle bydrae tot die gesprek oor dié saak binne die Suid-Afrikaanse konteks. Hierdie gesprek vind binne die geestesklimaat van sekularisasie plaas. Sekularisasie is 'n weerspieëling van die tydgees van die twintigste eeu. Dié proses is gevoelig vir die veranderende kragte in 'n samelewing. Die begrip "sekularisasie" dui op drie duidelike bewegings:

1 Sekularisasie verwys na die veranderende verhouding tussen godsdiens en die samelewing. 'n Vermindering van godsdiensdigtheid en kerklikheid is

aan die orde. Godsdienstige handeling is minder in getal en geringer in betekenis. Benewens die godsdienstige handeling verander die godsdienstige opvatting van mense ingrypend. In dié verband kan gedink word aan die vraag hoe daar oor die Sondag as dag van die Here gedink word.

2 Sekularisasie is 'n beperking van die godsdiens se invloed. Institusionele kerke is in die moderne wêreld sosiaal gemarginaliseer; die religieuse monopolieë van die Middeleeue het verkrummel. Instellings in die samelewing is onafhanklik van godsdiens. Aangesien die samelewing onafhankliker geword het van die godsdiens, is die deelname van die individu aan die samelewing ook wel sonder godsdiens moontlik. Godsdiens is daarmee nie meer 'n voorgeskrewe noodsaaklikheid deur die samelewing nie, maar 'n saak van individuele vrye keuse. Dit is nie deel van die objektiewe werklikheid nie, maar van 'n (subjektiewe) bewussyn. Van 'n noodsaaklike element van ordening van die samelewing het godsdiens na 'n individuele en vrywillige handeling verskuif. Godsdiens het dus van 'n objektiewe noodsaak na 'n subjektiewe keuse verander. Dit verklaar waarom die kerk en die godsdiens vir talle mense minder belangrik geword het. En hiermee saam dat die Sondag vir vele soos 'n Saterdag geword het.

3 Sekularisasie is 'n aanpassing van godsdiens. Godsdiens pas inhoudelik aan by die ontwikkelinge van die samelewing en die moderne bewussyn. In die lig daarvan dat die godsdienstige lewe en ook die bewussyn van mense aan die verander is, is daar 'n sterk neiging by godsdienstige instellings om hulle vorme en opvattinge by die veranderde denkbeelde en denkwyse van mense aan te pas. Dit spruit uit die marksituasie waarin die godsdienstige instellings hulle bevind. Sondag het vir talle mense ook 'n aanpassing ondergaan.

Dit is binne die lewensgevoel van sekularisasie dat A C Barnard se uitmuntende en tydige studie oor "Sondag en Sondagviering" geplaas moet word. Sekularisasie ontsakraliseer en kommersialiseer die Sondag. Die vraag vir die Christen is hoe die betekenis van die dag as viering tot sy reg kan kom. Ten diepste is dit 'n vraag na die plek van God op dié dag. Alles vrae waarop Barnard 'n oorwoë mening waag.

Barnard plaas die vraagstuk rondom Sondagviering in 'n aktuele raam. Redes word aangetoon waarom dié dag in die gedrang is. Hiermee lewer die skrywer bewys dat hy met sy voete op die grond staan. 'n Deurtastende analise van die Sabbat-Sondag vraagstuk en die tydritme word aangebied. Daar is geen dokument wat onaangeraak bly ten einde die

vraagstuk op te helder nie. Die skrywer slaag ook daarin om dit verhelderend te doen. Die hele kwessie van die Sabbat en Sabbatviering word indringend ontleed. Tekste uit die Ou Testament en Jodendom word diepgaande nagevors. In 'n volgende hoofstuk word die Nuwe Testamentiese gegewens aan die orde gestel. 'n Mens bly steeds onder die indruk van die skrywer se hermeneutiese en eksegetiese vaardigheid. Die verhouding tussen die Ou Testament en die Nuwe Testament word op 'n verantwoordbare wyse aangebied. Dit is veral die Christologiese perspektief op die Sondagviering wat vars en betekenisvolle insigte ontsluit. Die kruisdood en opstanding van Jesus Christus stempel die viering van dié dag. Dit geld ook die koms en werk van die Heilige Gees. Die skrywer toon voorts die liturgiese betekenis van die Sondag aan. Vir die viering van die erediens op 'n Sondag is dié insigte van onskatbare waarde.

In die tweede boek word op kenmerkend Barnardiaanse wyse 'n indringende historiese verkenning onderneem. Dit is verstaanbaar: die ontstaangeskiedenis bied ook 'n verstaangeskiedenis. Die reis strek van die Vroeë Kerk tot vandag. Eie aan Barnard laat hy nie die leser in die duister nie. In hoofstuk 10 word die betekenis van die Christelike Sondag en die sinvolle viering daarvan vandag duidelik aangetoon. Verskillende standpunte word gestel en billik beoordeel. Uit 'n teologie oor die Sondag vloei 'n praktykteorie. Die skrywer vermy die gevaar van strakheid en voorskryftektheid. Daarom praat hy eerder van riglyne vir die viering van die Sondag. Die skrywer motiveer en inspireer die leser om die Sondag opnuut te ontdek as 'n dag van viering en vreugde in diens van die Here en die naaste. Dit is immers die dag van die Here. Vanuit dié dag val die lig op elke dag as dag van die Here.

Al die liturgie boeke is soos feeslinte wat die atmosfeer vir die fees skep. Dit baan ook die weg na die fees.

Op die gebied van die homiletiek verdien die artikel van Maarten den Dulk in Postille, 1996-1997 aandag. Hy skryf insiggewend oor **BETOOG OF VERHAAL: EEN VERWARREND DILEMMA**. Die teenstellende aksente wat G D J Dingemans (hy kies vir die verhaal) en F G Immink (hy kies vir die betoog) lê, word met reg deur Den Dulk oorbrug deur sy besluit dat dit nie om 'n alternatief gaan nie, maar om twee weë wat tot dieselfde bestemming lei: die kommunikasie van die blye tyding. Den Dulk werk die invloed van die *retorica* en die *poetica* op die prediking grondig uit. Hierdie grondwerk is vir die debat uiters verhelderend. In 'n indrukwekkende analise ontgin Den Dulk Deuteronomium as bron van homiletiese teorievorming. Die vertellende aard van die preek word in Deuteronomium 1-3 weerspieël, terwyl die preek as betuigende rede in

Deuteronomium 4 aan die lig kom. Maarten den Dulk het aan die homiletiek 'n diens gelewer deur dié tydige artikel. In 1996 het 'n omvattende werk van C J A Vos wat die hele homiletiese veld bestryk, verskyn. Die titel van die boeke is: “Die Volheid Daarvan” 1 en 11.

Uit die pen van Charles L Bartow het daar in 1997 'n betekenisvolle en grondige boek oor die homiletiek verskyn. Die titel van die boek lui: “God’s Human Speech. A Practical Theology of Proclamation”. Bartow ontgin in die boek die verskillende weë waarvolgens God se gesproke Woord nog primêr God se voertuig is in sy kommunikasie met mense. In die boek word 'n pleit gevoer vir die krag van die gepredikte woord. Anders gesê: vir “vokale eksegesi”, maar dan prediking wat uit die Woord put. Die Woord van God is volgens Bartow nie *verbum* nie, maar *sermo*, nie *ratio* nie, maar *oratio*. God se Woord is *actio divina*, God se self-werksaamheid, en daarom word taal in al sy skakerings, stilte en klank, gebare, en noem maar op, 'n middel in God se handelinge. Die preek se teiken is die hele mens. Daarom word mense, gebeure, tye, plekke deur die *actio divina* in diens geneem. Onder “kerugmatiese verwagting” verstaan Bartow dat God ons in Christus Jesus, soos ons is, aanvaar en in sy diens neem, soos Hy wil hê ons behoort te wees. Hiermee kom die veranderende krag van die preek na vore. Die preek as 'n kerugmatiese verwagting maak ook erns met die geluide van die tye. In 'n uitgebreide bespreking van Psalm 27 laat Bartow die sprekende stem van die teks hoor, dié stem wat die hoorders van die teks in die erediens as hulle eie moet ervaar. Hiermee toon Bartow op 'n oortuigende wyse aan hoe stem en oor op mekaar aangewese is. Bartow ontwikkel ook 'n boeiende preekteorie waarin die *actio divina* en die *homo performans* mekaar ontmoet. Dié ontmoeting staan as 'n preek bekend. Bartow voeg die woord by die daad deur 'n aantal uitstekende preke aan te bied. Hierdie boek is 'n groot aanwinst vir die homiletiek en elke prediker.

'n Ander homiletiese werk wat aandag verdien, is dié van Johan Cilliers, “Die uitwissing van God op die kansel. Ontstellende bevindinge oor Suid-Afrikaanse prediking” (1996). Hierdie boek van Cilliers is die luistervrug van 54 radiopreke tydens 1994 en 1995. Daar is nie net maar geluister nie, maar al luisterend is daar geanaliseer, geïnterpreteer, geëvalueer, gekontekstualiseer en gekonkludeer. Die analise is aan die hand van die sogenaamde Heidelbergmetode gemaak. Hierdie metode is in die tagtigerjare deur die homileet Rudolf Bohren en die skrywer Gerd Debus ontwikkel. Die hartklop van die metode is 'n teologiese en linguistiese stiplees van die preekteks. Cilliers maak die opmerking dat die metode nie voorgee “om absoluut objektief” te wees nie. Selfs al word die

“absoluut” uit die opmerking verwyder, is selfs dié metode nie ’n paspoort tot ’n “objektiewe” lees nie. Só ’n lees bestaan nie. Al word watter metode ookal gebruik, die leser laat sy vatmerke op die teks. Die subjektiewe oog loer altyd oor die teks se skouer. Hiermee word die metode van Cilliers nie ongeldig verklaar nie, maar daar word net tot metodologiese versigtigheid gemaak.

Die bevindinge waartoe Cilliers kom, berus op ’n grondige verkenning en analise van die vier en vyftig preke. In die proses maak hy van vier analitiese kategorieë gebruik: Bybelteks, gemeente, prediker en God. Die boek word rondom hierdie fokuspeunte gebou. Cilliers gee op ’n noukeurige wyse aandag aan die vier kategorieë. Dit geld vir sy analyses sowel as sy taalaanbod. In ’n slothoofstuk gee hy aandag aan die vraag hoe die evangelie in preke bevrydend aan die woord kan kom.

Cilliers se boek is soos ’n seismograaf. Dit registreer en interpreteer die trillings en grondverskuiwings rondom die verhouding wet en evangelie soos dit in die radiopreke neerslag gevind het. Deur hierdie boek te skryf, waarsku Cilliers teen moralisme en wys hy ’n begaanbare weg aan. Wie nie op sy hoede is vir die bedreiging van moralisme nie, loop die gevaar om deur ’n aardbewing ingesluk te word. Die skrywer wys daarop dat die krisis van wettiese prediking op ’n wanverhouding tussen wet en evangelie gegrond is. Wettiese prediking bou op die sandfondament van die vroom mens en sy potensiaal. As die mens maar net die reëls van God nakom, kan hy op God se weg wandel en die wêreld na God se wil verander. Dit is egter nie haalbaar nie, want die vroom mens steier telkens onder: “Ek ellendige mens ...”. En dit is nie die nakom van die wet wat hom tot dié insig bring nie, maar die Gees van God (vgl Rom 7 en 8). Om die waarheid te sê, die Gees van God laat die mens telkens sy eie onvermoë besef om na God se wil te leef. Hoewel Cilliers aan die drie gebruike van die wet noukeurig aandag gee (die oortuiging van die omvang van sonde, die wet as tugmeester na Christus toe en die wet as riglyne vir die mens se lewe van dankbaarheid teenoor God vir sy verlossingsdade), sou die vreugde aspek van ’n lewe uit dankbaarheid die betekenis en funksie van die wet in die lig van die evangelie meer kon verryk.

Ek deel Cilliers se oortuiging dat sekere antropologiese kategorieë soos atomisering en psigologisering wettisisme in die hand kan werk. Tog sou ek ’n bietjie versigtiger met die kategorisering wees. Om net een voorbeeld te gee. Wanneer daar na allegorieë verwys word, moet die onderskeid tussen allegorie as ’n retoriese en poëtiese tegniek en as ’n eksegetiese metode in ag geneem word. Daar is na my oordeel wel ’n bepaalde ruimte vir allegorie as retoriese en poëtiese tegniek. Dit moet

egter nie, en hierin is Cilliers reg, op die teks afgedruk word nie, maar dit moet deur die teksaanbod geregverdig word.

Volgens Cilliers kom daar in wettiese preke kenmerkende retoriese tegnieke voor. Hieronder reken hy retoriese vrae, die retoriek van die superlatiewe en die verandering van die tydsvorm. Met reg distansieer Cilliers hom van hierdie retoriese strategieë as vorm van manipulatie. Hoewel die belang van die retoriek as taalverskynsel nie ondermyn word nie, kan die leser maklik die indruk kry dat retoriese strategieë as sodanig 'n bietjie verdag is. Om hierdie misverstand uit die weg te ruim moes Cilliers tog iets van retoriek as oorreding binne 'n kommunikasieraam geskryf het.

Onder redaksie van H J C Pieterse het 'n homiletiese werk oor die boodskap van Desmond Tutu in 1995 verskyn. Die ander mede-werkers is al drie kollegas van die Universiteit van Nijmegen, naamlik Peer Scheepers (sosiolegie), Fred Wester (metodologie) en Hans van der Ven (praktiese teologie). In die boek, "Desmond Tutu's Message: A Qualitative Analysis", val die soeklig op Desmond Tutu se boodskap. 'n Kwalitatiewe analise bied die sleutel om Tutu se preke te ontleed en te interpreteer. Deur 'n inhoudsanalise doen die navorsers op 'n wetenskaplike wyse ondersoek na Tutu se preke. Teenoor die gebruikelike outoritêre aard van politieke preke (vgl Christiane Burbach), blyk in die geval van Tutu 'n sterk dialogies gerigte kommunikasie. Hierdie is 'n aktuele, kontekstuele en wetenskaplike homiletiek. Die metode wat hier aangewend en verfyn is, kan ook nuttig vir ander homiletiese ondersoeke gebruik word. Ek sou net graag 'n teologies grondiger verkenning van die profetiese prediking wou sien.

In 1997 het daar 'n proefskrif van Jan Chr. Vaessen, "tussen Schrift en Preek" verskyn waarin hy 'n analisemodel vir die Bybelinterpretasie van preke ontwerp. In dié ontwerp maak hy gebruik van Paul Ricoeur se tekstuele hermeneutiek. Die promovendus gee 'n duidelike omskrywing van twee bekende interpretasiemodelle van preke, naamlik die Heidelbergse, die kwantitatiewe en kwalitatiewe preekanalise. Self ontwikkel hy die analisemodel wat op Ricoeur se tekstuele hermeneutiek gegrond is. Na my oordeel is hierdie metodes komplementêr. Dit is almal hermeneutiese weë in die proses van preekanalise, elk met sy eie aksent en bydrae. Vaessen laat sy interpretasiemodel in die praktyk sien deur die neerslag daarvan in preke oor Rut. Dit is 'n uitstekende analise van Ricoeur se tekstuele hermeneutiek wat uitmond in 'n interpretasiemodel vir preke. Ek sou Ricoeur se metafoorsiening wou aanvul met die metafoorbeskouing vanuit die kognitiewe semantiek van Lakoff en Turner.

Op die gebied van die preekpraktyk het die boek van Nico ter Linden, "Het verhaal gaat..." (eerste druk 1996, elfde druk 1997) in Nederland opslae gemaak. Die boek is met lof besing en daar is ook jammerklagtes oor die boek. Dit staan egter soos 'n paal bo water dat die boek soos soetkoek verkoop. En verder dat die boek 'n neerslag is van preke wat 'n massamense bekoor het. Die boeiende vraag is: waarom het die boek dié effek? Eenvoudig omdat dit kommunikeer en die eietydse mens aanspreek. Dit is ook in 'n uitstekende narratiewe trant geskryf. My kritiek teen die boek is van hermeneutiese en teologiese aard. Die fyn narratiewe lyne van byvoorbeeld die Genesisverhaal word nie altyd vol-doende verreken nie. As voorbeeld verwys ek na Genesis 12. Die ryk literêre teksaanbod van Genesis 12:1-3 word nie voldoende eksegeties én homileties ontgin nie. Ter Linden oorspan die Ou Testament soms ook Christologies. Hy klee die Ou Testament partykeer net te maklik met Christologiese doeke. En tog dien die boek die kommunikasie van die evangelie op 'n uitnemende manier. Nog 'n boek wat preke aanbied, is uit die pen van Herman Servotte. Dit dra die titel, "Zo was het, misschien... Ontmoetingen met Jezus van Nazaret" (1997). Hierdie prediker is uitstekend onderlê in die Engelse letterkunde. Hy is op hoogte van al die literêre strategieë soos fokalisasie, fiksie, retoriese oorreding, die onverwagse wending, karakterisering, dialoog, ensovoorts. Van al hierdie strategieë maak hy doeltreffend gebruik. Hierdie preke wentel om drie temas. Die eerste tema gaan oor 'n maaltyd met Jesus. Sommige verwelkom Jesus, selfs by 'n maaltyd, maar begryp Hom nie. Die tweede tema handel oor smeekebede. Mense reik uit na iets: hulle droom van sukses, mag, lewenswysheid. In die derde tema word nog ander voor 'n lewenskeuse geplaas: om Jesus te volg of nie... Maar elkeen word deur die man van Nasaret geraak. Dit is 'n lesenswaardige en boeiende boek.

Die bekende preekhulpe onder redaksie van C W Burger, B A Müller en D J Smit verskyn nog gereeld op die preekhorison. En elke keer is dit 'n woord met lig. Die jongste twee bundels handel oor Christelike deugde (1996) en die eenheid van die kerk (1997). Albei temas is brandend aktueel. 'n Beproeftede resep word in die bundels gebruik. Hiermee is nie fout te vind nie. As iets werk, behoort 'n mens nie daaraan te torring nie. Sonder vrees vir enige teëspraak kan gesê word dat die resep elke keer smaaklike produkte lewer.

Daar word in die preekbundel oor die Christelike deugde op deugde soos nie-gewelddadigheid, vergifnis, dankbaarheid, eenvoud, geduld, skuldbelydenis, nederigheid, geloofsmoed, betroubaarheid en gasvryheid gefokus. Die deugde word in verskillende rame geplaas: deugde en genade,

deugde en gemeenskap, deugde en morele vorming en deugde, dissiplines en dissipelskap. Met die oog op die prediking is hierdie perspektiewe nuttig. In die preekbundel oor die eenheid van die kerk word daar op 'n bepaalde ekklesiologiese tema gefokus. Hierdie tema word eksegeties en hermeneuties ontgin en as preekontwerpe aangebied.

Die boek plaas die geloofwaardigheid van die kerk in ons Suider-Afrikaanse situasie op die spel deur te beweer dat dit staan of struikel met ons gehoorsaamheid aan die Bybelse eis van eenheid. My oogmerk is nie om 'n skaduwee oor dié bewering te gooi nie, maar om dit in 'n groter perspektief te plaas. In 'n omvattende ekklesiologiese raam is daar plek vir die eenheid, maar ook vir die heiligheid, algemeenheid en Christelikheid van die kerk. Die geloofwaardigheid van die kerk moet in hierdie groter samehang verstaan en bely word. Hiermee word die belangrikheid van die eenheid van die kerk nie onderskat of onderspeel nie.

Soos te verwagte het elke bydrae in die twee genoemde boeke sy eie smaak. Dit is appels aan 'n boom. Dit is wel almal appels, maar almal is nie ewe groot en soet (suur) nie. En tog is daar genoeg appels vir die oes. Mag predikers dit pluk en met smaak aan hoorders uitdeel.

Die liturgiese en homiletiese oes is ryk en ryp genoeg om die leser te laat lag en sing.